

Όταν η πραγματικότητα ξεπερνάει το όνειρο Το παράδειγμα της ΔΕΠΑΚ

Σταύρος Μπένος*

Είναι πραγματικά μαγικό να παρακολουθείς σιγά σιγά μια ολόκληρη πόλη να σέρνει το χορό της έκφρασής της και να μετατρέπεται λίγο - λίγο από απλός θεατής, χρήστης, σε παραγωγός πολιτιστικών γεγονότων.

Η αφετηρία

Η δημιουργία της ΔΕΠΑΚ είναι προϊόν μιας αντίληψης που είχε διαμορφωθεί από μια ομάδα προσώπων ενός ευρέος πολιτικού φάσματος, που το 1979 ανέλαβαν ως δημοτική αρχή τις ευθύνες του Δήμου Καλαμάτας.

Για τη νέα Δημοτική Αρχή ήταν από την αρχή σαφές ότι δεν μπορούσαμε να μιλάμε σοβαρά για την ανάπτυξη μιας πόλης, χωρίς το σκέλος της πολιτιστικής ανάπτυξης. Και η πρώτη δουλειά που έκανε, ήταν να ασχοληθεί με ένα στρατηγικό σχεδιασμό της πόλης που είχε ως κύριο εργαλείο του το φυσικό σχεδιασμό, δηλαδή τον πολεοδομικό σχεδιασμό.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός, κατά τη δική μου αντίληψη, είναι για την αυτοδιοίκηση το σύνταγμα της πόλης. Οση αξία έχει ο καταστατικός χάρτης (το σύνταγμα) σε εθνικό επίπεδο, τόση αξία έχει και ο πολεοδομικός σχεδιασμός για την τοπική κοινωνία, για την τοπική ανάπτυξη.

Ο πολεοδομικός σχεδιασμός περιέχει τα πάντα. Περιέχει μια κατανομή χρήσεων μέσα στην πόλη, αλλά περιέχει και στοιχεία που έχουν σχέση με την οικονομική ανάπτυξη της πόλης, με την κοινωνική της ανάπτυξη, αλλά και με την αισθητική. Δηλαδή το μεγάλο θέμα μιας τοπικής εξουσίας που νοιάζεται για τους κατοίκους της, είναι πώς θα επέμβει στην αισθητική του τόπου θα έλεγε κανείς, ότι με ωραίες πολεοδομικές παρεμβάσεις ή παρεμβάσεις σε ανοιχτούς χώρους, ή στα κτίρια, επεμβαίνεις στις αισθήσεις των κατοίκων, ενώ με τον πολιτισμό επεμβαίνεις και στις ψυχές τους. Έτσι είναι ακόμη πιο δυναμική

---

* Ο κύριος Σ. Μπένος είναι βουλευτής, πρώην δήμαρχος Καλαμάτας.

και ολοκληρωμένη μια τέτοια παρέμβαση.

Ενας σοβαρός πολεοδομικός σχεδιασμός αναδεικνύει όλες τις πλευρές και όλες τις ανάγκες -και τις πολιτιστικές- μιας πόλης. Αποτελεί ένα είδος πυξίδα για τον τρόπο δράσης.

Μέσα λοιπόν από τον πολεοδομικό σχεδιασμό αναδείχθηκε η ανάγκη της εκπόνησης ενός προγράμματος για την πολιτιστική ανάπτυξη και γενικά για πολλαπλές πολιτιστικές επεμβάσεις στην Καλαμάτα. Λέγοντας πολλαπλές πολιτιστικές παρεμβάσεις, εννοώ ότι ο πολιτισμός δεν πρέπει να λειτουργεί με τη μορφή σούπερ μάρκετ, όπως συνήθως συμβαίνει. Λένε δηλαδή: να, φτιάξαμε την παιδική χαρά, φτιάξαμε την αποχέτευση, φτιάξαμε την ύδρευση, φτιάξαμε τη δημοτική αγορά, άντε να φτιάξουμε τώρα και ένα δημοτικό πολιτιστικό κέντρο.

Ο πολιτισμός, με άλλα λόγια, πρέπει να διαχέεται σε όλη την πόλη και πρέπει να αφορά όλους τους κατοίκους.

Η φιλοδοξία

Η ΔΕΠΙΑΚ λοιπόν προέκυψε σαν μία ανάγκη μιας ολοκληρωμένης πολιτιστικής παρέμβασης, μιας παρέμβασης που θα είχε τη φιλοδοξία, να απευθυνθεί σε όλους τους κατοίκους και τη μεγαλύτερη ακόμα φιλοδοξία να περάσει από τις συμπληγάδες του ελιτισμού και του λαϊκισμού, που είναι και το μεγάλο πρόβλημα. Πώς δηλαδή να κάνεις κάτι, που να είναι ταυτόχρονα και ποιοτικό και μαζικό και να μην κατακυλίσεις είτε στην μία πλευρά είτε στην άλλη; Μία άλλη σημαντική φιλοδοξία της ΔΕΠΙΑΚ, ήταν να μετατρέψει σιγά σιγά τους πολίτες σε παραγωγούς πολιτισμού και όχι μονάχα σε χρήστες και σε αποδέκτες. Αυτό ήταν επίσης ένα σημαντικό θέμα, γιατί είναι πολύ εύκολο να οργανώνει κανείς ένα φεστιβάλ, ή ο,τιδήποτε, και να φέρνει κάποιες εκδηλώσεις από έξω. Το θέμα είναι πώς δίνεις τη δυνατότητα στους ίδιους τους κατοίκους να γίνουν οι ίδιοι παραγωγοί πολιτισμού. Και τέλος, ένας τέτοιος φορέας θα έπρεπε να συμβάλει στο να δημιουργηθεί ένα κλίμα συνολικής αισθητικής αναβάθμισης, που για μένα είναι πάρα πολύ σημαντικό και που έχει αντίκτυπο σε όλες τις λειτουργίες της καθημερινότητας και της ζωής μας.

Το ιδεολογικό στίγμα

Για να φτάσουμε να δώσουμε το στίγμα της ΔΕΠΙΑΚ, το ιδεολογικό της στίγμα, μια και υπήρχε μια φοβερή ένδεια σε όλη την Ελλάδα στο ζήτημα αυτό, πέρασαν περίπου δύο χρόνια συζητήσεων με δεκάδες ανθρώπων του πολιτισμού.

Κάθε δεκαπέντε ημέρες οργανώναμε Στρογγυλά Τραπέζια, συζητήσεις.

Κατέθεσαν την άποψή τους περίπου εκατό άνθρωποι του πολιτισμού από όλους τους χώρους, με τη συνεργασία του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και του Υπουργείου Πολιτισμού. Αυτό ξεκίνησε το '83 και καταλείξαμε το '85. Καταλείξαμε σε μια βασική, κεντρική ιδέα που είναι και η πεμπτουσία για την ιδεολογία της ΔΕΠΑΚ. Σχηματικά θα την περιγράφαμε σαν τρεις ομόκεντρους κύκλους, ή μία πυραμίδα.

Ο μεγαλύτερος κύκλος, ή η βάση της πυραμίδας είναι όλη η πόλη. Εδώ το θέμα είναι πώς μπορούν να γίνονται κάποια πράγματα που να τα δέχεται φιλικά όλη η πόλη, που να μην τα επιβάλλεις, αλλά να είναι μέσα στην καθημερινή ζωή ένα πλήθος εκδηλώσεων που από πολεοδομικής πλευράς να διαχέονται σε όλη την πόλη και όχι μόνο σε ένα σημείο της.

Έτσι τα κτίρια της ΔΕΠΑΚ και τα κτίριά του πολιτισμού στην Καλαμάτα εκτίνονται από τη μία άκρη έως την άλλη, πάνω σε έναν άξονα. Αλλού είναι το Παλατάκι του Ωδείου, αλλού είναι το Παλατάκι του Χορού, του Θεάτρου, του Κινηματογράφου, των Εικαστικών. Ο πρώτος λοιπόν μεγάλος κύκλος, που αφορά όλους τους κατοίκους, είναι ένα πλέγμα πολιτιστικών εκδηλώσεων και λειτουργιών, που ο κάτοικος, ακόμα και να μην θέλει να πάει, θα το συναντάει μπροστά του. Θα πάει να κάνει, ας πούμε, βόλτα στο πάρκο της πόλης και ξαφνικά θα δει μια έκθεση γλυπτικής μπροστά του. Είναι σα να λέμε ότι του στήνουμε μια όμορφη παγίδα, ένα δίχτυ που οπωσδήποτε θα πέσει μέσα. Αυτό είναι το πιο μαγικό πλοκάμι της ΔΕΠΑΚ, ο πιο μεγάλος κύκλος, η βάση της πυραμίδας.

Υστερα ερχόμαστε στο δεύτερο κύκλο ή στη βάση της πυραμίδας που είναι για πιο υποψιασμένους, για πιο μυημένους στον πολιτισμό: τα επιμορφωτικά σεμινάρια που αναφέρονται σε κάποια πιο εξειδικευμένα θέματα για τον πολιτισμό.

Και κλείνουμε με τον τρίτο κύκλο ή την κορυφή της πυραμίδας που είναι τα καλλιτεχνικά εργαστήρια, τα οποία απευθύνονται στους ακόμα πιο προχωρημένους. Καλλιτεχνικά εργαστήρια για όλες τις μορφές της τέχνης, για το χορό, για τη μουσική, για το θέατρο, για τον κινηματογράφο, για τα εικαστικά.

Βάση αυτής της ιδέας ξεκίνησε η υλοποίηση. Βέβαια προηγήθηκε η κατάλληλη υποδομή. Επιλέχτηκαν, τα πιο όμορφα σπίτια της πόλης, σχεδόν στο σύνολό τους παραδοσιακά, τα οποία επισκευάστηκαν για να φιλοξενήσουν αυτές τις δραστηριότητες.

Το θεσμικό πλαίσιο

Το θεσμικό πλαίσιο διευκόλυνε πάρα πολύ την υλοποίηση της ΔΕΠΑΚ. Έπρεπε να γίνει ένα τέτοιο θεσμικό πλαίσιο που να μπορεί να εξυπηρετεί ένα

τόσο όμορφο όνειρο.

Καταρχήν έπρεπε να είναι ευέλικτος ένας τέτοιος οργανισμός, δεν θα έπρεπε να έχει τις αγκυλώσεις του δημοσίου λογιστικού και του δημοσίου δικαίου. Αρα κάναμε δημοτική επιχείρηση και δεν ήταν τυχαίο “επιχείρηση”, γιατί ο πολιτισμός είναι επιχείρηση τελικά· κακώς λέμε πως μόνο ό,τι γίνεται γύρω από την οικονομία είναι επιχείρηση. Έτσι η Δημοτική Επιχείρηση σηματοδοτούσε δύο πράγματα: μία ευελιξία στο νέο οργανισμό, και την αίσθηση ότι έχουμε μία επιχείρηση για τον πολιτισμό. Από την άλλη μεριά στο Διοικητικό Συμβούλιο έπρεπε να υπάρχει ένας πλουραλισμός, διότι δεν υπάρχει τίποτα χειρότερο στον πολιτισμό από το να του επιβάλλεται οποιαδήποτε μορφή εξουσίας και να τον καταδυναστεύει. Κάναμε λοιπόν ένα εντεκαμελές Διοικητικό Συμβούλιο, στο οποίο το Δημοτικό Συμβούλιο συμμετέχει με μία μικρή μειοψηφία: μόνο τρία μέλη από το Δημοτικό Συμβούλιο, ενώ τα υπόλοιπα κυρίως από πολιτιστικούς φορείς της πόλης. Έτσι χτίστηκε το θεσμικό πλαίσιο της ΔΕ-ΠΑΚ: από ένα Διοικητικό Συμβούλιο στο οποίο η πολιτική εξουσία της πόλης είναι η μειοψηφία και η μεγάλη πλειοψηφία ανήκει στους **πολιτιστικούς φορείς**.

Οι πολιτιστικοί αυτοί φορείς είναι ό,τι υπήρχε και ό,τι δημιουργήθηκε στην πόλη. Υπήρχαν πολιτιστικοί φορείς που είχαν σχέση με τη μουσική π.χ. χορωδίες, υπήρχαν πολιτιστικοί φορείς που είχαν σχέση με τον κινηματογράφο, κ.α. Όλες αυτές οι πολιτιστικές δυνάμεις μπήκαν στη διοίκηση αυτού του οργανισμού μαζί με τη Δημοτική Αρχή. Μία ζωντανή παρουσία των δυνάμεων της πόλης μέσα στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΕΠΑΚ, αλλά ταυτόχρονα και μία σύμπλευση της προσπάθειας του Δήμου με το ερασιτεχνικό κίνημα της πόλης.

Η δικαίωση

Το πείραμα δικαιώθηκε τόσο πολύ σύντομα, εκτινάχτηκε τόσο πολύ γρήγορα! Αυτό που επιδιώκαμε, το να συμμετέχουν όλοι οι πολίτες, ήταν κάτι που έγινε με έναν τρόπο που εντυπωσίασε και μας τους ίδιους που ξεκινήσαμε αυτή την ιδέα.

Η ανταπόκριση του κόσμου είτε με τη μορφή συμμετοχής στις εκδηλώσεις, είτε με τη μορφή των σεμιναρίων που αναφέραμε πριν, και πιο πολύ με τη συμμετοχή τους στα εργαστήρια, ξεπέρασε τις προσδοκίες μας. Αυτή τη στιγμή στα εργαστήρια της ΔΕΠΑΚ, δηλαδή στο Ωδείο, στο χορό, στα εικαστικά... συμμετέχει περίπου το 20% του μαθητικού ποσοστού της πόλης. Δηλαδή από

τα 12.000 παιδιά που είναι στη μέση εκπαίδευση, είναι περίπου 3.000 - 3.500 παιδιά που συμμετέχουν στα εργαστήρια τεχνών.

Αυτό πάντως που πρέπει να σημειωθεί είναι ότι από το ξεκίνημά της κιόλας η ΔΕΠΑΚ άρχισε κυριολεκτικά να εισβάλλει μέσα στην πόλη με πολλούς τρόπους και είχαμε και πολύ γρήγορα αποτελέσματα. Για παράδειγμα μετά από δύο μόνο χρόνια ανέβηκε μία παιδική όπερα: είχαμε δώσει, βεβαίως, την παραγγελία για τη μουσική σε κάποιον σημαντικό καλλιτέχνη, αλλά τα κοστούμια και τα σκηνικά τα έκαναν τα παιδιά του εικαστικού σχολείου. Στη διανομή των ρόλων συμμετείχαν τα παιδιά του Ωδείου και της Σχολής Χορού. Διευθυντής της ορχήστρας ήταν ο κ. Βύρων Κολάσης, συμμετείχαν και κάποιοι επώνυμοι μουσικοί, μαζί όμως και τα παιδιά του Ωδείου. Ήταν ένα μεικτό σχήμα επαγγελματιών και παιδιών της ΔΕΠΑΚ που συνεχίστηκε για κάποια χρόνια. Το Ωδείο έχει σήμερα 800 μαθητές περίπου και έχει και μια λίστα αναμονής άλλους τόσους.

Η χρηματοδότηση

Η χρηματοδότηση της ΔΕΠΑΚ προέρχεται από πολλές πηγές. Καταρχήν υπάρχει μία Προγραμματική Σύμβαση της ΔΕΠΑΚ με το Δήμο, το Υπουργείο Πολιτισμού και το τότε Υφυπουργείο Νέας Γενιάς. Μία σύμβαση για χρηματοδότηση σε μία βάση δεκαετίας, με μία σταθερή χρηματοδότηση από το Δήμο αλλά και από τους δύο αυτούς κρατικούς φορείς. Ξεκίνησε το '85 και τελειώνει το '95. Επίσης άλλοι πόροι είναι τα δίδακτρα ή τα έσοδα από τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, αλλά και οι χορηγοί και οι ιδιώτες. Ιδιώτες και διάφοροι φορείς και του δημοσίου τομέα και του ιδιωτικού. Ο θεσμός της Χορηγίας ήταν τότε στα σπάργανα. Τώρα έχει μεγαλύτερο δυναμισμό και ανάπτυξη. Παρόλα αυτά είχαμε κάποιες χορηγίες από δω και από κει μικρές βεβαίως, αλλά ήταν ένα καλό ξεκίνημα, ένα καλό δείγμα.

Προτεραιότητες

Ο οικονομικός προϋπολογισμός ήταν σημαντικό στοιχείο αλλά όχι καθοριστικό στο συνολικό σχεδιασμό της ΔΕΠΑΚ. Βεβαίως επιδιώξαμε να δημιουργηθούν οι καλύτερες δυνατές οικονομικές προϋποθέσεις για τον οργανισμό, δεν θα μπορούσε όμως ποτέ να αποτελέσει λόγο για να μην προχωρήσουμε στην υλοποίηση του ονείρου μας. Και τελικά η ΔΕΠΑΚ αποδείχθηκε ένας από τους ισχυρότατους πόρους οικονομικής ανάπτυξης για την Καλαμάτα αλλά και για την ευρύτερη περιοχή. Καταρχήν για όλα αυτά τα χρόνια, η ΔΕΠΑΚ

αποτελεί ένα σταθερό άξονα προβολής της περιοχής. Επιπλέον, η ΔΕΠΑΚ απασχολεί περίπου 100 άτομα, και μάλιστα άτομα σε έναν πολύ ευαίσθητο χώρο, στο χώρο του πολιτισμού. Είναι μία δυναμική μικρομεσαία επιχείρηση. Έχει έναν προϋπολογισμό, που αυτή τη στιγμή υπερβαίνει και τα 500.000.000. Για μία μικρή επαρχιακή πόλη μία τέτοια μονάδα αποτελεί ένα σημαντικό οικονομικό μέγεθος.

Αλλά και οι έμμεσες επιπτώσεις ήταν σημαντικές. Η παρουσία της ΔΕΠΑΚ έχει αρχίσει να γίνεται συνείδηση και είναι πολύς ο κόσμος που θέλει να βρεθεί στην Καλαμάτα για να παρακολουθήσει κάποιες εκδηλώσεις της.

Είναι σίγουρο ότι η πολιτιστική πολιτική είναι αδιάρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική ανάπτυξη. Οπου δεν είναι, είναι μία σημαντική απώλεια, μία απώλεια γενικά για την πατρίδα· δηλαδή και σε εθνικό επίπεδο, όπου δεν έχουμε δώσει την αξία που θα έπρεπε στον πολιτισμό στην οικονομική του διάσταση. Γιατί ο πολιτισμός θα μπορούσε να αποτελεί και σε εθνικό επίπεδο έναν σημαντικό οικονομικό πόρο. Οπου αξιοποιείται και ως οικονομικός πόρος είναι ένα μεγάλο κέρδος και για τα φυσικά οικονομικά μεγέθη του τόπου.

Και νομίζω ότι είναι ένα ψευδοδίλημμα της πολιτικής εξουσίας, το να προβάλλεται πρόβλημα οικονομικό όταν πρόκειται για τον πολιτισμό. Μάλλον θα έλεγα ότι το ερώτημα πρέπει να τίθεται διαφορετικά. Τί προτεραιότητα δίνει κανείς στον πολιτισμό. Εγώ όταν ήμουν δήμαρχος ξεκινούσα από τις πιστώσεις του πολιτισμού στον προϋπολογισμό και ακολουθούσαν όλες οι άλλες. Το θέμα είναι τί δίνεις. Να αναφέρω ένα παράδειγμα: μελετούσα το φαινόμενο της Αθήνας και είδα ότι ο προϋπολογισμός του Δήμου της Αθήνας έχει 20δισ για την καθαριότητα και 2δισ για τον πολιτισμό! Εξαρτάται λοιπόν τί προτεραιότητα δίνεις στον πολιτισμό! Εννοώ δηλαδή ότι έτσι και αλλιώς τα χρήματα που διατίθενται και από την Κεντρική Εξουσία και από την Τοπική Αυτοδιοίκηση για τον πολιτισμό είναι τόσο λίγα, που το να συζητάμε αν θα δοθούν 30, 40 ή 50 εκατομμύρια παραπάνω, θεωρώ ότι είναι μία συζήτηση χωρίς νόημα. Γιατί η ουσία βρίσκεται στο γεγονός ότι ο πολιτισμός έχει μεγάλη προτεραιότητα και πρέπει να είναι στις πρώτες επιλογές και της Κεντρικής Εξουσίας αλλά και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Και βέβαια, υπάρχει και μία δυνατότητα που δυστυχώς δεν έχει αξιοποιηθεί. Είναι η δυνατότητα επιβολής τέλους πολιτιστικού. Ήδη από φέτος η Καλαμάτα το εφάρμοσε. Και μάλιστα αυτό συνέβη με απόφαση μιας συντηρητικής Δημοτικής Αρχής, γιατί ήταν τόσο μεγάλη η πίεση που ασκούσε αυτός ο θεσμός, η ΔΕΠΑΚ και οι κάτοικοι, που έγινε και μάλιστα χωρίς το λεγόμενο

πολιτικό κόστος.

Προσεγγίσεις

Η ΔΕΠΑΚ ήταν εντελώς ανοιχτή σε όλα τα ρεύματα της τέχνης και της παράδοσης. Για παράδειγμα, ο κ. Γιώργος Κουρουπός ως υπεύθυνος του μουσικού τομέα, είχε καθιερώσει μία εκδήλωση κάθε Δευτέρα, χειμώνα - καλοκαίρι, όπου εκεί δεν υπήρξε “ρεύμα” στο χώρο της μουσικής που να μην παρουσιάζεται. Ήταν δηλαδή, ένας τόπος συνάντησης διαφόρων ρευμάτων γύρω από την τέχνη. Αυτές τις εκδηλώσεις δεν τις παρακολουθούσε μόνο το κοινό. Αλλά και οι μαθητές του Ωδείου για τους οποίους η παρακολούθηση είχε γίνει “έξυπνα” υποχρεωτική.

Η ΔΕΠΑΚ ήταν ένας ανοιχτός θεσμός, σε ό,τι συμβαίνει “γύρω μας”, κυρίως στην Ελλάδα αλλά και αλλού. Υπήρξαν αρκετές συνεργασίες και ανταλλαγές με το εξωτερικό. Όμως ο βασικός προσανατολισμός μας ήταν η έκφραση του ελληνικού χώρου.

Στο ερώτημα εάν είμαστε το ανατολικότερο άκρο της Δύσης, ή το δυτικότερο της Ανατολής, εγώ προσωπικά αισθάνομαι και θα απαντούσα ότι είμαστε πιο πολύ το δυτικότερο της Ανατολής. Αλλά αυτό, δεν έπαιζε ρόλο, δεν μπορείς να επιβάλεις μία τέτοια άποψη. Η διαμόρφωση του πολιτισμού δεν προκαθορίζεται από σχηματοποιημένες αντιλήψεις, αλλά τον γεννάει η ίδια η ζωή. Αυτό ακριβώς έκανε η ΔΕΠΑΚ, δεν προσπάθησε να περάσει υποχρεωτικά μία συγκεκριμένη αντίληψη.

Αν δινόταν η δυνατότητα στους κατοίκους της Ελλάδας να συμμετέχουν ενεργά και δημιουργικά σε πολιτιστικές δραστηριότητες υψηλού επιπέδου, τότε θα διαμορφωνόταν και ο αυθεντικός νεοελληνικός πολιτισμός. Και παρά το γεγονός ότι δεν έχουμε το επιθυμητό επίπεδο, όχι του πολιτισμού - που υπάρχει μέσα μας - αλλά της πολιτιστικής προσπάθειας που θα οφείλαμε να έχουμε, θέλω να πιστεύω ότι ο ελληνικός λαός δεν απειλείται από κάποιες μορφές πολιτιστικής υποδούλωσης. Είναι τόσο δυναμική η ψυχή μας... και τόσο ισχυρή η πολιτιστική μας παράδοση.

Οι καλλιτέχνες

Ιδιαίτερα καθοριστικός ήταν ο ρόλος που έπαιξαν οι καλλιτέχνες στη δημιουργία, υλοποίηση και λειτουργία της ΔΕΠΑΚ. Γιατί βεβαίως καλοί είναι οι θεσμοί, αλλά αν και τα πρόσωπα που καλούνται να τους υπηρετήσουν δεν ανταποκρίνονται στην έμπνευση και στους δημιουργικούς στόχους τους, δεν

μπορεί να υπάρξει αποτέλεσμα.

Σχετικά με αυτό το θέμα εμείς εντοπίσαμε τα εξής σημαντικά σημεία. Καταρχήν έπρεπε οι καλλιτέχνες να έχουν μεγάλη άνεση στο να υλοποιήσουν το όραμά τους, έπρεπε να δώσουν και την ψυχή τους σ' αυτό το όραμα. Διαφορετικά αν τους μετατρέπαμε σε δημοσίους υπαλλήλους, τότε θα ήταν όλα χαμένα.

Το πρώτο βασικό πρόβλημα υπήρξε λοιπόν η σχέση της πολιτικής εξουσίας με τους καλλιτέχνες. Έπρεπε να υπάρχει μια πολύ διακριτική παρουσία της τοπικής εξουσίας, και θα έλεγα ότι η τοπική εξουσία γενικά θα πρέπει να διαμορφώνει και ένα είδος ασπίδας προστασίας για τους καλλιτέχνες. Στην Καλαμάτα δοκιμάσαμε έναν έξοχο θεσμό μέσα στη ΔΕΠΑΚ, το λεγόμενο Συμβούλιο Προγραμματισμού. Εκεί, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΔΕΠΑΚ μαζί με τους καλλιτέχνες - τους Διευθυντές των τομέων - κάνει έναν ετήσιο προγραμματισμό, και μετά οι καλλιτέχνες είναι ελεύθεροι να δρουν μέσα στα πλαίσια, βέβαια, αυτού του προγραμματισμού. Μετά από ένα χρόνο, που λειτουργούν εντελώς ελεύθεροι, δίνουν έναν απολογισμό.

Ένα δεύτερο σημαντικό θέμα, που αναδείχτηκε μέσα από την υλοποίηση αυτού του ονείρου είναι ότι δεν έχουμε πολιτιστικά στελέχη στην Ελλάδα. Αυτό όμως δεν θα πρέπει να αποτελεί αιτία να μην γίνονται οι προσπάθειες, γιατί το δίλημμα αυτό είναι σαν την κότα με το αυγό. Όταν δημιουργούνται θεσμοί, πιάζουν οι θεσμοί για να δημιουργηθούν και τα στελέχη. Έτσι έγινε και με την Ελεύθερη Ραδιοφωνία και την Τηλεόραση· πού βρέθηκαν τόσο δημοσιογράφοι; Βεβαίως είναι πάρα πολύ σημαντικό να δημιουργηθούν οι λεγόμενοι "amateurs", τα πολιτιστικά στελέχη, που για μας ήταν μία σημαντική έλλειψη στο ξεκίνημά μας.

Στην επιλογή των καλλιτεχνών που θα συνεργάζονταν με την ΔΕΠΑΚ καθοριστικό ρόλο έπαιξε εγώ. Πολύ σημαντικό ρόλο έπαιξε και η αείμνηστη Μελίνα -που παρακολουθούσε από πολύ κοντά αυτή την προσπάθεια- καθώς και όλοι οι άλλοι συνεργάτες μου στο Δήμο της Καλαμάτας. Το ποιά θα έπρεπε να είναι τα κριτήρια φάνηκε μέσα από αυτές τις διαβουλεύσεις της διετίας.

Ένα κριτήριο ήταν το πόσο ένας καλλιτέχνης καταξιωμένος μπορούσε να υποβληθεί στη θυσία, γιατί μιλάμε για θυσία, να αφήσει το κέντρο και να έρθει στην Καλαμάτα... Ήταν καταρχήν θέμα δικό τους. Οσοι μπήκαν σε αυτό το όνειρο την έκαναν αυτή τη θυσία.

Από την άλλη μεριά ένα σημαντικό κριτήριο ήταν το πόσο ευαισθητοποιημένοι και εξοικιωμένοι ήταν οι καλλιτέχνες αυτοί με το μεγάλο θέμα της καλλιτεχνικής παιδείας. Και εδώ έχουμε μια πολύ σημαντική έλλειψη στην Ελλά-

δα! Πολλοί καλλιτέχνες μας και ξέρουν και θέλουν να ασχοληθούν, αλλά δεν είναι τόσο απλό. Αυτοί που κατέβηκαν στην Καλαμάτα όλοι τους είχαν ένα σημαντικό υπόβαθρο στο χώρο της καλλιτεχνικής παιδείας. Και η κα Κλεοπάτρα Δίγκα που ήρθε για τα εικαστικά και ο κ. Γιώργος Κουρουπός που ήρθε για τη μουσική και που υπήρξε ο εμπνευστής του Ωδείου της Καλαμάτας, καθώς και η κα Βίκυ Μαραγκοπούλου, όλοι τους είχαν μία σημαντική εμπειρία στο χώρο της καλλιτεχνικής παιδείας.

Τέλος αναγκαίο κριτήριο ήταν να διαθέτουν κάποιες οργανωτικές ικανότητες.

Επίλογος

Θέλω να τονίσω ότι η ΔΕΠΑΚ αποτελεί ένα “θρίαμβο του θεσμού”! Η αποχώρηση η δική μου και η συνέχιση της ΔΕΠΑΚ έδειξαν ότι όταν υπάρχουν καλοί θεσμοί, τα πράγματα μπορούν να λειτουργήσουν ανεξάρτητα από πρόσωπα. Βεβαίως, τα πρόσωπα δίνουν μεγαλύτερες ή μικρότερες ταχύτητες, ενδεχομένως να δημιουργούν καλύτερες ή χειρότερες προϋποθέσεις· όμως ο θεσμός άντεξε και με το παραπάνω. Και πολύ χαίρομαι σήμερα που ακούω τη σημερινή Δημοτική Αρχή να συναγωνίζεται σε επιτυχία την ΔΕΠΑΚ της παλιάς Δημοτικής Επιχείρησης. Δεν υπάρχει πιο όμορφο πράγμα από αυτό! Και ανεπιφύλακτα υποστηρίζω ότι το παράδειγμα της ΔΕΠΑΚ θα μπορούσε με ταχύτερους ή βραδύτερους ρυθμούς να επαναληφθεί σε όλους τους μεγάλους δήμους της χώρας.

Τελειώνοντας θα ήθελα να αναφέρω μία σημαντική απόρροια όλης αυτής της πολύπλοκης δραστηριότητας στην Καλαμάτα, μία πρόταση που τέθηκε από εμένα και έγινε ενθουσιωδώς αποδεκτή, σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία των Τ.Ε.Ι. Αυτοδιοίκησης στην Καλαμάτα. Ελπίζω και θέλω να πιστεύω ότι από το τμήμα αυτό για την Αυτοδιοίκηση θα βγάλουμε σύντομα και πολιτιστικά στελέχη.